

خوشنویسی موسیقی سکوت

میان بازگشتن به گذشته و کشیده شدن به آن، فرق بسیاری وجود دارد...



میان بازگشتن به گذشته و کشیده شدن به آن، فرق بسیاری وجود دارد.

گاهی ما برای درک موقعیت تازه‌ای از خود به تاریخ برمی‌گردیم. اما بارها پیش آمده که ناخواسته از اشیا و اسنادی که بر جا مانده‌اند، به گذشته دوری کشیده شده باشیم. آثاری که موجب حیرت بازگشتن به گذشته‌اند، همیشه مورد تمجید بوده و خواهند بود. مرز میان شاهکارهای هنری قدما و دیگر دستاوردهای نیاکان در عمق همین برانگیختگی احساس است؛ اگر چه نباید تلاش امروزیان را براساس اصول و قواعدی که از گذشته به جا مانده نادیده گرفت.

نسل امروز برای دستیابی به شکوهی که از دیرباز به یادگار مانده است چاره‌ای ندارد جز آنکه به گذشتگان و آثار به جا مانده از آنان چشم بدوزد و از آن درس بگیرد؛ آثار به یادگار مانده از روزگار پیش از این می‌تواند همیشه چراغ راهی باشد برای نسل امروز؛ چراغی که ریشه در سنت و فرهنگ دیرینمان دارد.

تردیدی نیست که هنر ایرانی از دیرباز برپایه شناخت و آگاهی شکل گرفته است؛ شناختی که برآمده از فرهنگ این مرز و بوم است. هنر خوشنویسی یکی از مهم‌ترین هنرهای اصیل ایرانی است اگر چه این هنر در زمره هنرهای اسلامی محسوب می‌شود اما خلاقیت‌های گوناگون ایرانیان در طول دوره‌های گذشته موجب رونق و اعتلای بیشتر این هنر شده است. در دوران معاصر نیز هنر خوشنویسی شاهد تغییرات بسیاری بوده و تا به امروز شاهد نوآوری‌ها و ابداعات این هنر چه در ترکیب با سایر هنرها و چه ابداع خطوط جدید که از جمله ویژگی‌های این هنر است، بوده‌ایم.

خوشنویسی ایرانی، عمری 1200 ساله دارد. در ایران خوشنویسی همزمان با اسلام آغاز شد. ابتدا برای نگارش قرآن از خطی استفاده شد که ✗ کوفی و ✗ نام گرفت. سپس خطوط ✗ ریحان، ✗ محقق، ✗ رفاع، ✗ نسخ، ✗ و ✗ ثلث؛ به وجود آمد که این خطوط (خطوط سته) را به ابن مقله پارسی منسوب می‌کنند. ایرانیان در دوره تیموریان، خطی را خاص خود به نام تعلیق به وجود آوردند، از آنجا که این خط در کمال زیبایی، پیچیدگی زیادی داشت، نوشتن و خواندن آن سخت بود، خطی به نام ✗ نستعلیق؛ به وجود آمد (از پیوند و ترکیب خط نسخ و تعلیق) که میرعلی تبریزی آن را سامان داد و برای آن قواعدی نوشت که تا امروز از همان قواعد در اشاعه و تعلیم خط نستعلیق استفاده می‌شود.

خط نستعلیق در دوره صفویه به اوج زیبایی‌اش رسید و میرعماد الحسنی بر قله این خط ایستاد. اواخر دوره صفوی و اوایل افشاریه خطی به نام ✗ شکسته نستعلیق؛ به وجود آمد و درویش عبدالمجید طالقانی، این خط را چنان زیبا نوشت که تا امروز هیچ خوشنویسی به زیبایی او ننوشته است.

این خط از زیبایی، پیچ و تاب و ظرافت خاصی برخوردار بوده و با سرعت بیشتری نگارش می‌شد. از این خط بیشتر در نوشتن فرمان‌ها و بیاض‌ها و... استفاده می‌شد.

تا اواسط دوره قاجار خط نستعلیق به همان شیوه میرعماد نوشته می‌شد که با ظهور چاپ سنگی و انتشار روزنامه و نشریات، میرزامحمد رضا کلهر تغییراتی در این خط به وجود آورد که ضمن حفظ اصول و زیبایی، قابلیت استفاده در چاپ سنگی را داشت. این تغییرات سبب شد شیوه‌ای جدید در خط نستعلیق به وجود آید و از دوره ناصر به بعد اغلب خوشنویسان به این شیوه، نوشتند. پس از کلهر، عمادسیفی قزوینی (عمادالکتاب) از آثار وی مشق کرد و ضمن کمال بخشیدن به این شیوه آن را رواج داد. عمادالکتاب، آخرین حلقه از سلسله خوشنویسان پیشین است که خط نستعلیق را به دوره معاصر متصل کرد.

پس از عمادالکتاب (دوره قاجار) در خوشنویسی ایران رکودی به وجود آمد که با همت معلم بزرگ خط نستعلیق معاصر، زنده یاد استاد سیدحسین میرخانی فرزند سیدمرتضی برغانی (از شاگردان میرزامحمد رضا کلهر) احیا شد. وی در سال 1329 به اتفاق استادان بزرگی چون علی‌اکبر کاوه، ابراهیم بوذری، سیدحسن میرخانی، استاد زنجانی و... با حمایت وزارت فرهنگ و هنر، کلاس‌های آزاد خوشنویسی را بنا نهاد که از سال 1346 با نام انجمن خوشنویسان ایران به کار خود ادامه داد.

خط ایرانی، هویت و شخصیت

اکبر ساعتچی، رئیس هیأت‌مدیره انجمن صنفی خوشنویسان ایران اظهار داشت: تمام خوشنویسان امروز با واسطه و بی‌واسطه شاگردان استاد سیدحسین میرخانی محسوب می‌شوند و خوشنویسی امروز ایران مدیون این معلم بزرگ است. اکبر ساعتچی با اشاره به اینکه خط نستعلیق هویت و شخصیت ایران پس از شعر است افزود: خط نستعلیق، شناسنامه ایرانیان است و پس از شعر ناب ایران، با این هنر می‌توانیم خود را به جهانیان معرفی کنیم. خط ایرانی، هویت و شخصیت ایرانی است که به

واسطه زیبایی و ظرافت خاص اش عروس خط‌های جهان نام گرفت و زینت بخش مشهورترین موزه‌های دنیا شده است. این استاد خوشنویسی گفت: متأسفانه در سال‌های اخیر، هنر خوشنویسی، مظلوم واقع شده و هنرمندان خوشنویس حتی هنرجویان این رشته از هیچگونه حمایت دولتی و نهادهای مسئول برخوردار نیستند. این در حالی است که خوشنویسی همیشه در خدمت کلام الهی(قرآن) و شعر و ادبیات و عرفان بوده و بدین سبب خوشنویسی را هنر قدسی نامیده‌اند. در تمام دوران‌ها، دولت‌ها حامی هنرمندان و هنرهای ملی و بومی بوده و هستند و برای حفظ میراث با ارزش هنری، تاریخی و ملی خود می‌کوشند. امروزه نهادهای فرهنگی و هنری کشور، برنامه و عملکرد درستی در این راستا نداشته تا آنجا که بسیاری از آثار باارزش و تاریخی این کشور در حال به تاراج رفتن است.

همشهری آنلاین- حمیده عبداللہی